

ביאורים

בסוף פסקה קטו מנגיד החבר את היחס בין ישראל לדתות האחרות בנושא קיום המצוות. החבר מדגיש עד כמה נושא קבלת המצוות הוא תהליך רציני ומחייב, שלא כמו בקרב הדתות שבהן מספיקה הצהרה בלבד כדי להצטרף לדת. עם זאת, מציין החבר שישנה נקודה שבה גם הגר שקיבל עליו את עול המצוות והצטרף לעם היהודי, לא ישווה לזה שנולד כחלק מהעם. החיסרון יתבטא במדרגה הנבואית. הגר, עם כל מעלתו העצומה שלה זכה בעקבות התהליך והתפנית שחולל בחייו, לא יוכל להגיע עד למדרגת הנבואה. מהי הסיבה לכך שדווקא בתחום זה יחול ההבדל? הנבואה היא פניית הבורא אל האדם. פנייה זו, תלויה, כפי שראינו, במצב ההכנה של הבריאה הראויה לקבלת העניין האלוהי. הגר גילה שיש בו שייכות פנימית לעם ישראל - נשמתו עמדה על הר סיני. עם זאת, אין להתכחש לעובדה שהוא נולד להורים שאינם שייכים לעם ישראל. השייכות הלאומית שלו במקורה שייכת לעם אחר. לכן, מבחינה מסוימת, יש כאן חסרון בהכנת החומר אל השראת העניין האלוהי. במידת מה ניתן לדמות זאת להתפתחות במדרגת האבות: אברהם אל מול יצחק ועקב. אברהם הוא ראשון הגרים. זהותו המקורית הינה ארמית. אך הוא יוצא מזהות זו ועובר אל הזהות העברית. ביצחק לעומת זאת מופיע כבר מימד לא בחירי של שייכות לסגולה. הוא נימול בן שמונה ימים. בכך הוא מבטא שהצד הסגולי שבו כבר קיים. לא מדובר רק בצד בחירי - מודע, כפי שהיה אצל אברהם. את הקו הזה מפתח יעקב, שבו הסגולה עוברת לכל בניו. הגר הוא כמו אברהם אבינו. הוא מתחיל את התהליך. יש בכך יתרון עצום אך יש ליכור שזוהי רק תחילת הדרך. רק בניו של הגר יוטמעו לגמרי בקרב האומה ויזכו גם הם לאפשרות הנבואה.

הרחבות

1. קבלת היסורים

ואלו היינו סובלים הגלות והיסורים האלה לשם ה' פראוי. אדם מצווה לקבל את הייסורים בשמחה ובאהבה, כפי שהורו חז"ל במסכת ברכות [דף נד]: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" ומבארת הגמרא שהכוונה לשמחת הלב ולא לנוסח הברכה: "אמר רבא לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה" [שם דף ט]. כן נפסק בשולחן ערוך על פי הגמרא בברכות [שם]: "לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד" [אורח חיים סימן רל סעיף ה].

מבאר הרב קוק ב'עין אי"ה' שאין כוונת חכמים שעל האדם לבטל את הרגש עד שלא ירגיש ברעה, אלא שייבין בשכלו שיש בה מעלה ותועלת: "ביטול הרגש עד שלא יבחין בין טוב לרע ולא יעריך כלל ערך עצמותו הפרטית אינה ממעלת הנפשות... אמנם ידע גם כן שיותר מכל אלה באין ערוך שווה הוא הטוב האלהי והיושר השלם של ההנהגה העליונה, ששווה להימסר אליה בכל לב ונפש" [ברכות ט, קפג] (ועיין שם פסקה קפד להסבר דרך ההתמודדות עם היסורים, ובמסילת ישרים פרק יט המביא שתי גישות שונות לעניין זו למעלה מזו).

שאלות לדין

לפי דברי החבר, אילו היינו מקבלים את הייסורים לשם ה', הגאולה הייתה באה מהר יותר. מהי הדרך להביא את הגאולה, האם אנו צריכים להיות אקטיביים?

ברית המילה באה כדי לרסן את התאוה ולקיימה במקום הנכון. האם יש ערך לתאוה? האם יש דברים שנכון להתאוות אליהם?

קוב **אמר הכוזרי**: והצמד למִשְׁלָה הִזָּה בְּהַפְּךָ, וְהַעֲרַךְ מִדְּרַגְתְּךָ בְּעוֹלָם הַבָּא לְפִי מִדְּרַגְתְּךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה.

קוב **אמר החברי**: אֲנִי רֹאֶה שְׂאֵתָה מְגַנָּה אוֹתָנוּ בְּשִׁפְלוּת וּבִדְלוּת, וּבְהֵן מִתְגַּאֲמִים חֲשׂוּבֵי הַדְּתוֹת הָאֵלֶּה. הַאִין הֵם מִתְפַּאֲרִים אֶלְא בְּמִי שְׂאֵמֹר: מִי שֶׁסָּטַר עַל לְחִיָּה הִיְמִנִית הַגֶּשֶׁל לֹו הַשְּׂמֵאֵלִית, וְמִי שֶׁלְקַח טְלִיתָהּ תֵּן לוֹ חִלּוּקָה, וְסַפְּגוּ הוּא וְחַבְרָיו וְסִיעֵתוֹ מֵאוֹת מֶן הַשְּׂנִיִּים בְּזִיזֵן וּמְכּוֹת וְהָרָג עַד הַקְּצָה הַמְּפָרֶסֶס אוֹדוֹתָם, וְהֵם גְּאֹתָם. וְכֵן בַּעַל דֵּת הָאֶסְלָאִים וְחַבְרָיו, עַד שֶׁהִתְגַּבְּרוּ וְנִצְחוּ. וּבְהֵם מִתְגַּאֲמִים וּמִתְפַּאֲרִים, לֹא בְּאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר גָּדַל מַעֲמָדָם, וְרַחֲב מִקוֹמָם, וְעִבְתָּהּ מִחֻצְתָּם, וְהִבְהִיל רַכְבָּם. וּלְפִיכֵךְ יִחְסְנוּ אֶל ה' יוֹתֵר קְרוֹב מִמָּה שֶׁהָיָה אֵלָיו הִיְתָה לָנוּ גְדֻלָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה.

קוב **אמר הכוזרי**: כֵּן הוּא אֵלֹו הִיְתָה שִׁפְלוּתְכֶם בְּבִחִירָה, אֲבָל הִיא בְּהִכְרָח, וְכֹאֲשֶׁר תִּמְצָא יְדָכֶם - תִּתְרַגְּוּ.

קטו **אמר החברי**: מִצְּאֵת אֵת מְקוֹם תְּרַפְתִּי, מְלָךְ כּוֹזֵר. אֲכֹו, אֵלֹו הָיוּ רַבְּנוּ, כְּמוֹ שְׂאֵתָה אוֹמֵר, מְקַבְּלִים אֵת הַשִּׁפְלוּת כְּכִנְיַעָה לְאֵלֵהִים וּלְתוֹרָתוֹ, לֹא הָיָה מְזַנְיָחַנו הָעֲנִיָּן הָאֵלֵהִי זֶה הַזְּמָן הָאֶרֶךְ. אֲבָל מַעֲוִטָנוּ בְּדַעָה הַזֹּאת, וְלָרֵב יֵשׁ שְׂכָר מִפְּנֵי שֶׁהֵם סוֹבְלִים הַשִּׁפְלוּת בֵּין הַכְּרָח לְבִחִירָה, כִּי אֵלֹו הָיוּ רוֹצִים הָיוּ חַבְרִים וְשָׂוִים לְמִשְׁפָּלִים אוֹתָם בְּמִלָּה שִׂיאִמְרוּ אוֹתָהּ בְּלִי טָרַח, וְכִגוֹן אֵלֹו לֹא יֵאבְדוּ אֶצְל שׁוֹפֵט הַצֶּדֶק, וְאֵלֹו הָיִינוּ סוֹבְלִים הַגְּלוּת וְהִיסוּרִים הָאֵלֶּה לְשֵׁם ה' כְּרֹאוֹי, הָיִינוּ פֹּאֵר לְדוֹרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ הַמְּצַפֶּה, וְהָיִינוּ מְקַרְבִּים קֵץ הַיְשׁוּעָה הַמְּצַפֶּה.

^{דרך הגיון} וְאַנְחֵנוּ לֹא נִשְׁוָה עִם עֲצָמָנוּ כֹּל מִי שֶׁנִּכְנַס לְדַתָנוּ בְּמִלָּה בְּלִבָּד, אֶלְא בְּמַעֲשִׂים שִׂישׁ בְּהֵם עֲמַל הַנְּפֶשׁ, כְּפִתְרָה וְלִמּוּד וּמִיֻּלָּה וּמַעֲשִׂים תּוֹרִיִּים רַבִּים, וּבְאַחַת: שִׂיְנַהֵג כְּמִנְהַגָנוּ. וּמִתְנַאֲי הַמִּיֻּלָּה וְסִבּוֹתֶיהָ שִׂיְזַכֵּר תְּמִיד שֶׁהִיא אוֹת אֱלֹהִית, צָוָה אוֹתָהּ ה' בְּאִיבֵר הַתְּנַאֲוָה הַגּוֹבְרָת, כְּדִי שִׂיְתְּגַבֵּר עָלֶיהָ וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ אֶלְא כְּמוֹ שְׂרֹאוֹי, בְּהִנְחַח הַזֶּרַע בְּמִקוֹם הַרְאוֹי וּבַעֲתָ שְׂרֹאוֹי וּבְאִפְסוֹ הַרְאוֹי, אוֹלִי יְהִי זֶרַע מְשַׁבַּח, יִצְלַח לְקַבְּלַת הָעֲנִיָּן הָאֵלֵהִי. וּמִי שֶׁדָּבַק בְּדֶרֶךְ הַזֹּאת כְּבָר הַשִּׁיג לוֹ וּלְזַרְעוֹ חֵלֶק הַגּוֹן מֶן הַקְּרָבָה אֶל הָאֵלֹוִה. וְעַם זֶה, לֹא יִשְׁתַּנֶּה הַנִּכְנָס לְדַת יִשְׂרָאֵל עִם הַמְּיָחֵס, כִּי דִּוְקָא הַמְּיָחֵסִים מְכַשְּׂרִים לְנְבוּאָה, וְזוֹלָתָם תְּכַלְיָתָם שִׂיְקַבְּלוּ מֵהֵם וְשִׂיְהִיו חֲסִידִים וְחַכְמַיִם, לֹא נְבִיאִים.

והערך מדרגתם וכו' - כלומר, כיוון שישראל שפלים בעולם הזה הדבר מלמד שגם בעולם הבא הם יהיו שפלים. **ובהם** - בראשוני מנהיגי הדת שספגו ביזיונות וצרות. **תרפתי** - חולשתי. **לא היה מזניחנו** - היינו נגאלים. **בין הכרח לבחירה** - ולא בהכרח גמור. **חברים ושווים וכו'** - ביד כל יהודי קיימת הבחירה להשתמד. **מעשים תוריים** - מצוות לפרטיהן. **המיחס** - מזרע ישראל. **וזולתם** - המתגיירים.